

BUDHA DAL PUBLIC SCHOOL, SAMANA

LESSON PLAN

CLASS - VI

SUBJECT - PUNJABI

SYLLABUS - TERM - I

Name of Teacher: Ms. Jasbir Kaur

TERM - I

TERM - II

**ਵਿਸ਼ਾ:- ਕਵਿਤਾ - ਮਾਵਾਂ ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਵਾਂ
ਕਵੀ - ਹਰਦੇਵ ਦਿਲਗੀਰ**

ਉਦੇਸ਼	ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਾਲਣ - ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਕੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ:- 1. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ? 2. ਮਾਂ ਦੀ ਲੋਰੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? 3. ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ?
ਤਕਨੀਕੀ ਯੰਤਰ	• Smart Board, Zoom, Screen sharing
ਸਹਾਇਕ ਸਤੱਗਰੀ	ਕਿਤਾਬ, ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ, youtube link (https://youtube/5wPLhBI_geQL
ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ	ਮਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਸਹੀ ਪਾਲਣ - ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁੱਖ ਝੱਲਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਚੰਗੀ ਅਤੇ ਸੁਖਾਵੀਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਹਰ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।
ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ	ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਪਾਠ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਏਗਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ - ਅਰਥ, ਵਾਕ - ਬਣਾਓ ਅਤੇ back exercise ਕਰਵਾਈ ਜਾਏਗੀ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ।
ਪੜ੍ਹੋਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਉੱਤਰ ਦੇਣਗੇ ਪਾਠ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।
ਕਲਾਤਮਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਾਰਟ ਜਾਂ ਮਾਡਲ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਲੈਅਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤਕ ਰੁਚੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਦੁਹਰਾਈ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਕ ਬਣਾਓ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਵਾਕ ਬਣਾਓ - ਮਾਂ, ਨੀਂਦ, ਗੀਤ, ਬਾਬਲ
ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਮੁੱਲਾਂਕਣ	ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਿਸ਼ਾ:- ਕਹਾਣੀ - ਕੀੜੀ ਦਾ ਆਟਾ ਡੁੱਲ ਗਿਆ

ਲੇਖਕ - ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੌਮਲ

ਉਦੇਸ਼	ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਰਸਾ ਕੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ	<ol style="list-style-type: none"> ਕੀੜੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵ ਹੈ? ਕੀੜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਕੀੜੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ?
ਤਕਨੀਕੀ ਯੰਤਰ	<ul style="list-style-type: none"> Mobile, Smart Board, Zoom, Screen sharing Link (https://youtu.be/IY4LTGO0O7M)
ਸਹਾਇਕ ਸਤੱਗਰੀ	ਕਿਤਾਬ, ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ, ਚਾਕ, ਝਾੜਨ
ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ	ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਕਿਰਨਦੀਪ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਅਧਿਆਪਕਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇੱਕ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੋਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਰ ਵੱਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਭਾਰ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰ ਸਕੇ।
ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ-ਅਰਥ, ਵਾਕ ਬਣਾਓ ਅਤੇ Book Exercise ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਉਤਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਪੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿੱਚ - ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਪੁੱਛੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।
ਪੜ੍ਹਚੋਲ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਤਰਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਰ ਨਾ ਆਉਣ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ।
ਕਲਾਤਮਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀੜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਣ ਕਲਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਦੁਹਰਾਈ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ:- <ol style="list-style-type: none"> ਗੁਟਾਰ ਨੇ ਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੈਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗੇ? ਮੋਰ ਰੋਣਹਾਕਾ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ?
ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ	ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਕ - ਬਣਾਓ ਕਾਪੀ 'ਤੇ ਕਰ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਮੁੱਲਾਂਕਣ	ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਰੰਗ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਡੀ ਭਲਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖੋ।

**ਵਿਸ਼ਾ:- ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਬੋਲੀ, ਵਿਆਕਰਨ ਅਤੇ ਲਿਪੀ
ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ, ਵਚਨ ਬਦਲੋ, ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ, ਅਸੁਧਾ - ਸੁਧਾ**

ਉਦੇਸ਼	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ:- 1. ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? 2. ਅਸਮਾਨ ਉੱਚਾ ਹੈ ਪਰ ਧਰਤੀ ਬਹਬਤ ..... ਹੈ। 3. ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚਾਰ ....., ਹਨ।
ਤਕਨੀਕੀ ਯੰਤਰ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਇੱਕ ਵਾਰ Smart Board ਤੇ ਦਿਖਾ ਕੇ ਫਿਰ explain ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। Link (https://youtu.be/8GP_XOdf4Y8)
ਸਹਾਇਕ ਸਤੱਗਰੀ	ਕਿਤਾਬ, ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ, ਚਾਕ, ਝਾੜਨ
ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ	ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਬੋਲੀ ਮਨ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵਿਆਕਰਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਲਿਪੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਹੈ।
ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਕਰਾਉਂਦ ਵੇਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਇੱਕ ਮੌਟੀ ਪੁਸਤਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਤਲੀ ਪੁਸਤਕ ਦਿਖਾਏਗਾ। ਅਸੁਧਾ - ਸੁਧਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ Flash Cards ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਲਕਾਤ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਪੜ੍ਹੋਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ।
ਕਲਾਤਮਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ ਅਤੇ ਵਚਨ ਬਦਲੋ ਸੰਬੰਧੀ ਚਾਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਬੋਲੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।
ਦੁਹਰਾਈ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇਗਾ- ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ - 1. ਸ਼ੇਰ - 2. ਘੋੜਾ - 3. ਤੋਤਾ - ਵਚਨ ਬਦਲੋ - 1. ਦੀਵਾ - 2. ਸਹੇਲੀ - 3. ਕੰਧ - ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ - 1. ਅੰਦਰ - 2. ਆਸਤਕ - 3. ਸ਼ਹਿਰੀ - ਅਸੁਧਾ - ਸੁਧਾ - 1. ਮੇਹਨਤ - 2. ਜਗੰਲ - 3. ਸ਼ੈਹਰ -
ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ - ਦੁਆਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਸੰਬੰਧੀ ਪੰਜ - ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਕੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਮੁੱਲਾਂਕਣ	ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਵਧੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਆਕਰਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ।

ਵਿਸ਼ਾ:- ਕਹਾਣੀ - ਪਿਆਸਾ ਪਪੀਹਾ
ਲੇਖਕ - ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਜ਼

ਉਦੇਸ਼	ਆਪੁਨਿਕ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਛੇੜ - ਛਾੜ ਕਾਰਨ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ:- 1. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪਪੀਹੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? 2. ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ? 3. ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?
ਤਕਨੀਕੀ ਯੰਤਰ	Zoom, Screen sharing, Smart Board Link (https://youtu.be/DuAYIF0SpWY)
ਸਹਾਇਕ ਸਤੱਗਰੀ	ਕਿਤਾਬ, ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ, ਕਾਪੀ, ਚਾਕ, ਝਾੜਨ
ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ	ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਪੀਹੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਗੋਲੂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਮੀਂਹ ਨਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਗੋਲੂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪਾਪਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਮੀਂਹ ਘੱਟ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਕੱਟੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੀ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁੱਖ ਲਾਵਾਂਗੇ।
ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ - ਅਰਥ, ਵਾਕ - ਬਣਾਓ ਤੇ Back Exercise ਕਰਵਾਈ ਜਾਏਗੀ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਸ਼ੀਲੀਅਤ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਸ਼ੀਲੀਅਤ	ਅਧਿਆਪਕ ਪਾਠ ਪੜਾਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵੀ ਪੁੱਛੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਉਤਰ ਜੇਕਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾ ਦੇ ਸੱਕਣ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ।
ਕਲਾਤਮਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਵਧਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਿਖਣ ਕਲਾ ਵਧੇਰੀ।
ਦੁਹਰਾਈ	1. ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਦੁਹਰਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ - 2. ਪਪੀਹਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਕਿੱਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ? 3. ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਪੀਹੇ ਅਤੇ ਗੋਲੂ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਦੇ ਵੇਖਿਆ?
ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਕ ਬਣਾ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।
ਮੁੱਲਾਂਕਣ	ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਕਟਾਈ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਤਿਆਉਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਦੁਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਰੇ ਜੀਵ - ਜੰਤੂਆਂ ਉੱਪਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

**ਵਿਸ਼ਾ:- ਲੇਖ - ਮਹਾਂਨਗਰਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸੈਲੀ
ਲੇਖਕ - ਡੈਲੋਚਨ ਲੋਚੀ**

ਉਦੇਸ਼	ਮਹਾਂਨਗਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ - ਸੈਲੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਅਪਣੱਤ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ:- 1. ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਮਹਾਂਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ। 2. ਮਹਾਂਨਗਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਦੰਗੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਤਕਨੀਕੀ ਯੰਤਰ	Zoom, Screen sharing, Smart Board Link (https://youtu.be/Q2rCyd6PzzA)
ਸਹਾਇਕ ਸਤੱਗਰੀ	ਕਿਤਾਬਾਂ, ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ, ਕਾਪੀ, ਚਾਕ, ਝਾੜਨ
ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ	ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਮਹਾਂਨਗਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉਤਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਮਹਾਂਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਹਬੱਤ ਬਿਲਕਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਨਗਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆ ਬਾਉਲਾਲ ਗੁਆਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵੱਲ ਫੇਰੀ ਮਾਰਨ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਂਗ ਰੁੱਕ - ਰੁੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਭਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਾਹਿਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।
ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਖੇ ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਤੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂਵਾਂ ਕਰਵਾਈਆ ਜਾਣਗੀਆਂ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਪੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿੱਚ - ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵੀ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹੋਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾਅਰਾ ਪੁੱਛੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।
ਕਲਾਤਮਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ - ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂਨਗਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅੰਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।
ਦੁਹਰਾਈ	1. ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਬਾਉਲਾਲ ਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ? 2. ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? 3. ਬਾਬਾ ਬਖ਼ਤੌਰਾ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਾਕ - ਬਣਾਓ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਮੁੱਲਾਂਕਣ	ਆਧੁਨਿਕ ਭੱਜ - ਦੌੜ ਵਾਲੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਖਤਮ ਹਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮਿਲਵਰਤਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਇੱਕਲੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਵਿਸ਼ਾ:- ਅੱਖਰ - ਬੋਧ, ਲਗਾ ਤੇ ਲਗਾਖਰ, ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦ, ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ

ਉਦੇਸ਼	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ	1. ਵਰਨਮਾਲਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? 2. ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਲਗਾਂ ਅਤੇ ਲਗਾਖਰ ਹਨ? 3. ਇੱਕ ਹੀ ਅਰਥ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ?
ਤਕਨੀਕੀ ਯੰਤਰ	Zoom, Screen sharing, Smart Board Youtube Link (https://youtu.be/4vPq64PN0_Y) ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ
ਸਹਾਇਕ ਸਤੱਗਰੀ	ਕਿਤਾਬ, ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ, ਕਾਪੀ, ਚਾਕ, ਡਾਊਨ
ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ	ਵਿਆਕਰਨ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਅੱਖਰ, ਲਗਾਂ ਤੇ ਲਗਾਖਰਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੇ। ਅੱਖਰ ਬੋਧ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉ, ਅ, ਏ ਤਿੰਨ ਸਵਰ ਅੱਖਰ ਹਨ। ਵਰਨਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕੁਲ 40 ਅੱਖਰ ਹਨ ਅਤੇ ਪੈਰ ਬਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਛੇ ਅੱਖਰ ਹਨ। ਲਗਾਖਰ ਉਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ ਜੋ ਲਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਲਗਾਖਰ ਹਨ - ਬਿੰਦੀ (ੰ), ਟਿੱਪੀ (੻), ਅੱਧਰ (ੁ)
ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ	ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ Act ਕਰ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵੱਖ - ਵੱਖ ਸਾਰੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ Flash Cards ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਸਿੱਖਣਗੇ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ	ਅਧਿਆਪਕਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣਗੇ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹੋਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ	ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤੰਤ ਦੇਵੇਗਾ।
ਕਲਾਤਮਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਨਮਾਲਾ ਦਾ ਚਾਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।
ਢੁਹਰਾਈ	ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ - 1. ਦੋਸਤ .... 2. ਚਾਨਣ .... ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਉਤੰਤ ਦਿਓ - 1. ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 2. ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜਕੇ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਮੁੱਲਾਂਕਣ	ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ, ਅੱਖਰ ਬੋਧ, ਲਗਾਂ ਤੇ ਲਗਾਖਰ ਵਿਸ਼ਿਆ ਰਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਤੀ ਰੂਚੀ ਵਧੇਗੀ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ।

**ਵਿਸ਼ਾ:- ਕਵਿਤਾ - ਹਰਾ ਭਰਾ ਜੱਗ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਭਲਾ ਕੌਣ
ਕਵੀ - ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਸਟ**

ਉਦੇਸ਼	ਰੋਜਾਨਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵੱਖ - ਵੱਖ ਲਾਭ ਦਰਸਾ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ	1. ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕੀ - ਕੀ ਲਾਭ ਹਨ? 2. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਰੁੱਖ ਲਗਾਇਆ ਹੈ?
ਤਕਨੀਕੀ ਯੰਤਰ	Zoom, Screen sharing, Smart Board Youtube Link (https://youtu.be/C1WjdE0UE0M) ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ
ਸਹਾਇਕ ਸਤੱਗਰੀ	ਕਿਤਾਬਾਂ, ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ, ਕਾਪੀ, ਚਾਕ, ਝਾੜਨ
ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ	ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੁੱਖ ਸਾਨੂੰ ਮਿੱਠੇ - ਮਿੱਠੇ ਫਲ, ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹਰਾ - ਭਰਾ ਰੱਖਕੇ ਹਨ, ਪੰਛੀ ਰੁੱਖਾਂ ਉਪਰ ਹੀ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਬੱਕਿਆ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਥਕਾਵਟ ਦੁਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁੱਖ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰ ਸਕਦੇ।
ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਾਰੀ - ਵਾਰੀ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਨਗੇ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਏਗਾ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਸ਼ੁਲੀਅਤ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਸਮਝਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਪਾਠ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਗੇ ਤੇ ਵਿੱਚ - ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣਗੇ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਚੋਲ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ	ਅਧਿਆਪਕ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ - ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਵੀ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣ।
ਕਲਾਤਮਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ	‘ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ’ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਕੁਝ ਵਾਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਿਖਣਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਿਖਣ ਕਲਾ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਵੇਗੀ।
ਦੁਹਰਾਈ	ਅਧਿਆਪਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਈ ਲਈ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇਗਾ - 1. ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਲੱਕੜੀ ਕਿਸ - ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? 2. ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ?
ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਮੁੱਲਾਂਕਣ	ਰੁੱਖ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਹਨ ਜੋ ਅਨੇਕਾਂ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ - ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਪੈਰਿਂ ਆਪ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ:- ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਕਵੀ - ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ

ਉਦੇਸ਼	ਮਨੋਰੰਜਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਜੀਵ ਚਿੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਗਲਤੀ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ, ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ	1. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ? 2. ‘ਮਿੰਨੀ’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?
ਤਕਨੀਕੀ ਯੰਤਰ	Zoom, Screen sharing, Smart Board Youtube Link (https://youtu.be/8qzhBhcsgYY)
ਸਹਾਇਕ ਸਤੱਗਰੀ	ਕਿਤਾਬਾਂ, ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ, ਕਾਪੀ, ਚਾਕ, ਝਾੜਨ
ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ	ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਅਲਗ - ਅਲੱਗ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉਪਰ ਅਧਾਰਿਤ ਚਾਰ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਡੀ.ਓ. ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਦੂਜੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਮਨਵਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ, ਤੀਜੀ ਵਿੱਚ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਔਕੜਾਂ ਤੇ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਘਬਰਾਏ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਐਂਖੇ ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਅਤੇ Back Exercise ਕਰਵਾਈ ਜਾਏਗੀ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਸ਼ੀਲੀਅਤ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪਾਠ ਪੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜਚੋਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤੰਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।
ਕਲਾਤਮਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਆਪਣੇ ਪਸੰਦ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪਾਸੋਂ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰੋ।
ਦੁਹਰਾਈ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਦੁਹਰਾਈ ਲਈ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ - 1. ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮੈਡਮ ਡਿੱਗ ਕਿਵੇਂ ਗਏ? 2. ‘ਪੂਰੇ ਨੰਬਰ’ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਤੇ ਕਿਵੇਂ?
ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ - ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਕਿਸਨੇ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਮੁੱਲਾਂਕਣ	ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਾਰਟ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਿਹਨਤ, ਲਗਨ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਸੱਚ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦਾ ਹੋਸਲਾ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਹੀ ਸਫਲਤਾ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ:- ਸ਼ਬਦ ਬੋਧ, ਵਾਕ ਬੋਧ
ਅਗੇਤਰ, ਪਿਛੇਤਰ, ਮੁਹਾਵਰੇ

**ਵਿਸ਼ਾ:- ਕਵਿਤਾ - ਕਾਵਾਂ - ਕਾਵਾਂ ਢੋਲ ਵਜਾ
ਕਵੀ - ਹਰਦੇਵ ਦਿਲਗੀਰ**

ਉਦੇਸ਼	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨਾ।
ਪੂਰਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਰਖ	1. ਕਾਂ ਕਿਹੜੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? 2. ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ਤਕਨੀਕੀ ਯੰਤਰ	Zoom, Screen sharing, Smart Board, Youtube Link (https://youtu.be/tYeP7t9T_Sg)
ਸਹਾਇਕ ਸਤੱਗਰੀ	ਕਿਤਾਬਾਂ, ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ, ਕਾਪੀ, ਚਾਕ, ਝਾੜਨ
ਵਿਸ਼ਾ ਸਮੱਗਰੀ	ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਰਹੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਮੇਰੀ ਛੱਟੀ ਸੁਕਾ ਦੇ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਚਮਕਾ ਸਕਾਂ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਾਂ, ਜਾਤ - ਪਾਤ ਦਾ ਭੇਦਭਾਵ ਮਿਟਾ ਸਕਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਚੱਲਣ।
ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ Back Exercise ਕਰਵਾਈ ਜਾਏਗੀ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਚੋਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪੁੱਛੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।
ਕਲਾਤਮਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈਅਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ।
ਦੁਹਰਾਈ	ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਦੁਹਰਾਈ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ - ਅਰਥ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਉਤਰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣਗੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- 1. ਘੋਲ ਘੁੰਮਾਉਣਾ - 2. ਨਿੱਤ - 3. ਜਗ - 1. ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕੀ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ? 2. ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?
ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ	ਅਧਿਆਪਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਵਿ - ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰੋਗਾ।
ਮੁੱਲਾਂਕਣ	ਵਿਦਿਆ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨੇਤਰ ਹੈ। ਸਹੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।